

זכויות הבעל במעשי ידי אשתו

א.

במשנה (כתובות נ"ט): שנינו מלאכות שאשה עושה אותם לבעלה מתקנ"ח שמעשה ידי אשה לבעלה. חיוב זה הוא תמורת החיוב שתקנו חכמים שעל הבעל לפרנס את אשתו. ונאמר שם, שאם הכניסה לו שפחות וכן אם יש לו שפחות וכיו"ב, היא נפטרת ממלאכות אלו. אולם מ"מ אמר שם ר"א: אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה. וכך נפסק להלכה (רמב"ם פכ"א מאישות, אהע"ז סי' פ').

אולם לא נתבאר שם, כשחיוב מלאכה הוא רק מבחינה מוסרית וכנ"ל, אם ההכנסה ממלאכה שייכת לעצמה או לבעלה. ומצינו שנחלקו בזה הראשונים. ליתר הבהרה נצטט את דבריהם כלשונם: זה לשון הריטב"א בכתובות נ"ט ב' ד"ה רבי אליעזר... ויש לדחות ושאני העדפה וכיון שהיא מחוייבת לעשות לו עיקר מעשה ידיה עשו את הטפל כעיקר וזיכו לו העדפתה, אבל בזו דמשורת הדין היא פטורה מן העיקר ואינה עושה אלא כדי שלא תבא לידי זימה מה שעושה עושה לעצמה כנ"ל.

הרי לנו שהריטב"א סובר דמעשה ידי אשה עשירה — אשר חיובה במלאכה הוא רק בגלל חשש זימה — לעצמה.

והר"ן בכתובות דף ס"א ע"ב כתב: „ומיהו משמע שאינה חייבת לעשות משקל חמש סלעים אלא כדי שלא תהא יושבת ובטלה, ויש אומרים דמלאכתה דידה היא, דכיון שאין מחייבין אותה אלא כדי שלא תבא לידי זימה כל שעושה בין לאחרים בין לעצמה אזל ליה ההוא טעמא. אבל הרשב"א ז"ל כתב דמסתברא דלא עדיף מהעדפה דעל ידי הדחק דהויא דבעל, אע"פ שעושה מרצונה ולא מתורת חיוב. ולא ידעתי מהו, דכל העדפה ברצונה נעשית ואעפ"כ הקנוה לבעל תחת מעה כסף ואפילו העדפה שע"י הדחק למי שפוסק כן. ומה ענין זה לכאן, אבל קרוב הדבר לומר שאם תהא מלאכתה לעצמה, כיון שלא תצטרך לחשוב עם הבעל תתבטל ותבא לידי זימה“.

הר"ן בכתבו „ומה ענין זה לכאן“ לא פירש מהו ההבדל בין „העדפה“ לעניננו. יש מגדולי האחרונים שפירשו שההבדל הוא ש„העדפה“ נעשתה ברצון האשה ולכן שייכת לבעלה משא"כ בעניננו שכופים אותה לעשות בגלל חשש זימה לכן מעשה ידיה לעצמה (ראה בית יעקב סי' פ' ס"ב וחזון איש סי' ק"ד אות י"ב). אולם כל אלה שהתקשו בהבנת דברי הר"ן לא הביאו את דברי הריטב"א הנ"ל ולפי דבריו ההבדל הוא פשוט: באשה אשר במהותה מחוייבת לעבוד כלפי בעלה, ועבדה יתר

מן המוטל עליה, יש לעודף דין „העדפה“ שהוא „טפל“, לעיקר מעשה ידיה שהאשה מחויבת כלפי בעלה, משא”כ באשה עשירה אשר לפי מעמדה לא חלה עליה תקנת חז”ל שמחויבת כלפי בעלה במלאכה, ואין עליה דין שעיקר מעשה ידיה לבעלה, לכן גם לא שייך לומר שמה שעשתה בגלל חיוב צדדי, שלא תבא לידי זימה, שיהי ע”ו דין „העדפה“ ולכן הוי לעצמה. והא דלא זוכה הבעל מתורת „מציאה“ מפני שעל מלאכת הצמר לא היתה התקנה שיזכה בתורת מציאה.

להלכה: באהע”ו סי’ פ’ ס”ב הביאו הח”מ והב”ש את מחלוקת הראשונים הנ”ל. וכיון שהאשה מוחזקת במעשה ידיה, אי אפשר מספק להוציא ממנה ומעשה ידי אשה עשירה נשאר בחזקת האשה. ואפשר עוד לצרף, שאפילו לדעת הרשב”א אין זה אלא „העדפה ע”י הדחק“ ולהלן נסיק שאין להוציא ממנה „העדפה ע”י הדחק“.

ויש לחקור: באשה עשירה שאינה חייבת לעשות משקל חמש סלעים אלא „כדי שלא תהא יושבת ובטלה“ (לשון הר”ן שם), ועשתה יותר ממה שהיא מחויבת לעשות, בגלל חיוב שלא תבא לידי זימה, האם מותר זה שייך לבעלה או לעצמה. דהר”ן כתב במסקנתו שמעשה ידי עשירה לבעלה הוא בכדי שיוכל לפקח עליה שלא תתבטל ממלאכתה, ולפי זה י”ל שהיתר הוא שלה, או דילמא כיון שחלק ממעשה ידיה הוא לבעלה, גם העודף הוא לבעלה מתמת „העדפה“.

תשובה לזה יש ללמוד ממ”ש בחלקת מחוקק סי’ פ”ג ס”ק א’ ובב”ש שם סק”א שכתבו שם דה”שבת” של אשה שאינה מחויבת במלאכה מחמת עושרה, לפי הר”ן שמה שמחויבת מחמת חש”ש זימה הוי מעשה ידיה שלו, גם ה”שבת” של החלק הזה הוא לבעל והיתר הוא לאשה, מפני שאפילו היתה עובדת יותר ה”י העודף לעצמה ולא לבעלה.

הרי ברור מכאן שאעפ”י שחלק ממעשה ידיה הוא שלו, העודף שייך לאשה. כפי שכתבנו לעיל ההסבר הוא פשוט: שרק שאשה שבעלה זוכה במעשה ידיה מחמת שעבודה כלפיו, או כיון שהעיקר מעשה ידיה שלו גם ההעדפה הוי טפל לעיקר והוי שלו, אבל באשה עשירה שאין לה שעבוד כלפי בעלה לעשות מלאכה והבעל מקבל חלק ממעשה ידיה לא בתורת זכות שיש לו במלאכתה, אלא מטעם צדדי, בכדי שיהי פקוח עליה שלא תתבטל ממלאכה, בזה אמרינן שרק החלק הזה הוא שלו, אבל העודף הוא שלה, ולא שייך כאן לומר „טפל כעיקר“ כיון שהאשה בגלל מעמדה ואורח חייה פטורה כלפי בעלה ממלאכה. ומכאן סתירה לדברי האחרונים שפירשו בר”ן שמה שעשתה מרצונה הוי של הבעל (ועיין שם בבית יעקב). ובנוגע למה שהבאנו מקדם שיש שפירשו בר”ן שרק מה שעשתה בכפייה הוי שלה אפילו אם נודה לדבריהם מ”מ הרי בריטב”א ברור שסובר שבין מה שעשתה בכפייה בין מה שעשתה מרצונה הוא שלה, לכן מספק אין להוציא מאשה עשירה מעשה ידיה שעשתה בכפייה או ברצונה.

ב.

אשה שעשתה יותר מהמוטל עליה לעבוד, בלי התאמצות יתרה כי אם ע”י יעילות בעבודה וכדומה:

בכתובות (דף ס”ד ע”ב) במשנה אמרו: „ומה היא עושה לו משקל חמש

סלעים שתי ביהודה". אולם הרמב"ם לא הביא זה להלכה, וכתב ע"ז ב"מגיד משנה" (פכ"א מהלכות אישות הלכה א') וז"ל:

ולא באר רבינו כמה הוא שעור מה שהיא טווח בצמר בכל שבוע, ובמשנה (דף ס"ד) אמרו כמה היא עושה לו משקל ה' סלעים שתי ביהודה וכו'. ואולי שרבינו סובר שאין קצבה זו בכל המקומות אלא הכל לפי המנהג. נמצינו למדים שבמקום שמנהג המדינה שהנשים טוות בצמר במדה ידועה ובשעות מסוימות, יש חיוב על האשה לעבוד במלאכת הצמר בשעות המקובלות בכדי שתוכל להשלים בזמן זה את מכסת המלאכה הרגילה.

אם האשה היא ערנית ובעלת מלאכה (כלשון רש"י בכתובות ס"ו א' ד"ה שלא ע"י הדחק) והספיקה לייצר באותן שעות יותר מהמכסה הנהוגה — מלאכה זו נקראת "העדפה שלא ע"י הדחק" ושייכת לבעלה, תמורת מעה כסף שבעלה נותן לה לצרכיה הקטנים (הוצאות קטנות). והוא הדין כשתפוקת הייצור גדלה מהשעור הרגיל בגלל טיב החומר, וכמ"ש הש"מ בכתובות שם ד"ה העדפה, וז"ל: "העדפה שלא ע"י הדחק כגון שהי' דרכה לטוות משקל חמשה סלעים וגודמן לה פשתן טוב נמשך בטווייה ועשתה ששה סלעים וכיוצא בזה". והכלל הוא: "העדפה שלא ע"י הדחק" הוא כשהאשה לא התאמצה יתר מן המדה, ורק בגלל זריזותה או אינו סיבה צודקת, עשתה יותר משעור הצמר המוטל עליה לעבד, "העדפה" זו שייכת לבעלה.

ג.

מלאכות המוטלות על האשה לעשות במדה מסוימת והאשה עשתה יתר מן המדה ע"ז שעבדה בזמן שאינה מחויבת לעבוד:

במסכת נדרים (דף פ"ה ע"א) במשנה יש מחלוקת בין ת"ק ור"ע אם "העדפה" שייכת לבעלה או לעצמה. וע"ז אמרי במסכת כתובות (דף ס"ו ע"א): "בהעדפה שלא ע"י הדחק" כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי כי פליגי ב"העדפה שע"י הדחק" ת"ק סבר לבעלה ור' עקיבא סבר לעצמה". רש"י וז"ל בד"ה על ידי הדחק כתב וז"ל: "כגון שדחקה עצמה והעדיפה". בדברי רש"י הללו אין עדיין הגדרה מדויקת מהי "העדפה שע"י הדחק" אולם בגליון דרש"י ז"ל כתיבת יד כפי שמובא בשיטה מקובצת שם בד"ה העדפה יש הגדרה קולעת וז"ל "שלא ע"י הדחק דעמלנית היא דיכולה להעדיף בריוח בלא השכמה וע"י הדחק דאינה עמלנית כל כך ואינה יכולה להעדיף אלא אם כן תסכים ותעדיף". וכעין הגדרה זו מצינו בדברי ר"ח מליקוטי הגאונים ז"ל המובאים בשיטה מקובצת שם וז"ל: "...כי פליגי בהעדפה שעל ידי הדחק כגון שישבה לטוות בלילה שלא כדרכה ודחקה עצמה ועשתה משקל יותר מחמש סלעים...". וברא"ש בכתובות פ"ו ה"ב ג"כ פירש כן, וכתב: "כי פליגי בהעדפה שע"י הדחק כגון מלאכה בלילות בשעה שבני אדם ישנים". וגם בתוס' רי"ד כתב: באותה עושה ע"י הדחק פי' שמצעת עצמה לנדר שינה מעיניה בלילות.

ההגדרה הנלמדת מדברי הראשונים הנ"ל היא: "העדפה שע"י הדחק" היינו כשהאשה עשתה מאמץ לעבוד שעות נוספות, וע"ז העדיפה במלאכה יתר מן המוטל עליה.

בהעדפה שע"י הדחק פליגי ת"ק ור' עקיבא. לת"ק הוי לבעלה, לר' עקיבא הוי לעצמה. ונחלקו הראשונים הלכה כדברי מי. וז"ל הרי"ף בכתובות דף נ"ח ע"ב:

„איכא מ״ד הלכה כר״ע ואיכא מ״ד הלכה כרבנן, ואנן ס״ל הלכה כרבנן. ובר״ן שם הביא שגם רב האי גאון פסק כרבנן. ובשיטה מקובצת בכתובות (ס״ו א) הביא שגם רבינו ישעיה מטראני ז״ל פסק כרבנן. וכן פסק הרמב״ם (פרק כ״א מהלכות אישות ה״ב). והרא״ש בכתובות שם אחרי שהביא שיטת רב האי גאון מביא שהר״ח פסק כר״ע.

והטור באהע״ז סי׳ פ׳ הביא את השיטות הנ״ל ולא הכריע בדבר. והמחבר שם סעיף א׳ סתם כדברי הרמב״ם דהוי לבעל. והב״ח שם חולק ע״ז וכתב: „ולפעד״נ דהכי נקטינן שלא להוציא שום העדפה שע״י הדחק מיד האשה, וכן נוהגין במדינות אלו, ויש לו יסוד על פי דעת ר״ח והרא״ש ודלא כמ״ש בש״ע בסתם כדברי הרמב״ם. והח״מ שם ס״ק ב׳ והב״ש שם ס״ק ב׳ והבאר היטב שם ס״ק ב׳ הביאו את דברי הב״ח שאין מוציאים מידה דמי מלאכה שע״י דחק, ובב״ש שם הוסיף שבמה ששייך לה לוקחים בהם קרקע והוא אוכל פירות, והביא זה בשם התוס׳ בכמה דוכתי. ואם כי ראיתי שאחד מן הגדולים שבדור שלפנינו הכריע דלא כהב״ח בכ״ז כשאנו דנים להלכה למעשה, אם להוציא מידי האשה „העדפה שעל ידי הדחק“, קשה לנטות ממפרשי השו״ע הנ״ל שכולם הביאו את דברי הב״ח להלכה. וכיון דהוה ספיקא דדינא, והאשה מוחזקת במעשה ידיה, אין להוציא ממנה מספק מה שהרויחה בצמר ע״י התאמצות בעבודת שעות נוספות.

ד.

מלאכות אשר אינן מוטלות על האשה, ועשתה אותן באותו זמן שעשתה מלאכות המוטלות עליה לעשות:

במסכת כתובות (דף ס״ו ע״א) אחרי שהגמ׳ מביאה המחלוקת של ת״ק ור״ע אי העדפה שע״י הדחק הוי לבעלה או לעצמה אומרת הגמרא: בעי רב פפא עשתה לו שתיים בבת אחת מהו, בעי רבינא ג׳ או ד׳ בבת אחת מהו תיקו. וכתב ע״ז ברש״י ד״ה שתיים שלש וארבע בבת אחת וז״ל: „שומרת קישואים וטווה פשתן ומלמדת שיר לנשים בשכר ומחממת ביצים בחיקה או ביצי תולעים העושים משי שהנשים מחממות אותם בחיקן והם נוצרים“. המלאכות המפורטות ברש״י — חוץ מטוית פשתן — אינן מהמלאכות המוטלות על האשה, ובעית הגמרא היא כשעשתה מלאכות אלו יחד ובאותו זמן של עשית מלאכת הטויה אם מלאכות אלו הוו לבעלה או לעצמה. ושני פירושים לאבעיא זו: וז״ל הרא״ש שם: „פירש רב האי דלרבנן קא מיבעיא להו, דדילמא אע״ג דבהעדפה שע״י הדחק אמרו רבנן דלבעלה, שתיים בבת אחת איפשר דלא מחייבא ליה אלא ממלאכה אחת אבל לא שתיים בבת אחת. ואת״ל ב׳ מלאכות שכית דעבדה והוי דבעל, בעי רבינא ג׳ וד׳ מהו, וכיון דסלקא בתיקו הוי לעצמה. ור״ח ז״ל פירש דהני בעיות אליבא דר״ע, ובעי לר״ע דאמר העדפה שע״י הדחק לעצמה ה״ה נמי כשעשתה שתי מלאכות, או דילמא כיון שלא ע״י הדחק הוי לבעלה הוא הדין שתי מלאכות הוי לבעלה, דלא אמר ר״ע לעצמה אלא כשעשתה מלאכה בשעה שבני אדם ישנים. אבל לרבנן דאמרי העדפה שע״י הדחק לבעלה כ״ש עשתה שתיים שלא ע״י הדחק“.

ונבאר קצת הדברים: לפי פירושו של רב האי יש מקום לומר דבעשתה כמה מלאכות בבת אחת יהי הריוח לעצמה למרות ש„העדפה ע״י הדחק“ ע״י

מלאכה בלילה הוי לבעלה, וההסבר הוא דבעשתה בלילה אעפ"י שהמלאכה נעשתה בזמן שאינה מחויבת לעבוד, אבל כיון שהמלאכה היא מהמלאכות המוטלות עליה ולכן הוי לבעלה, משא"כ בעשתה כמה מלאכות בבת אחת לא היתה תקנה שהריוח יהי לבעלה, שחכמים תקנו מעשה ידיה לבעלה ממלאכה אחת ולא מכמה מלאכות. ולכן מפרש רב האי שהאיבעיא היא אליבא דרבנן — שהעדפה ע"י הדחק לבעלה אם הריוח של גמה מלאכות הוי ג"ז לבעלה או דילמא הוי לעצמה.

ולפי פירוש של הר"ח הסברה היא להיפך: דיש מקום לומר שבעשתה כמה מלאכות בבת אחת יהי הריוח לבעלה אפילו אם נאמר דבעשתה בלילה הוי ההעדפה לעצמה. וההסבר הוא דבעשתה בלילה בזמן שאינה מחויבת לעבוד, והיא ויתרה על שעת מנוחתה, ועבדה בהתאמצות בלתי רגילה הוי לעצמה. משא"כ בעשתה כמה מלאכות בבת אחת שלא היתה התאמצות מצדה מבחינת הזמן, והמלאכות נעשו באותו זמן שעשתה המלאכה המוטלת עליה, והשעה הזאת היתה בלאו הכי מוקדשת למלאכה השייכת לבעלה ולכן אם עשתה באותו זמן גם מלאכות אחרות גם כן שייכות לבעלה. ולפיכך מפרש הר"ח שהאיבעיא בגמ' היא אליבא דר' עקיבא הסובר ש"העדפה ע"י הדחק" בעבדה בלילות הוי לעצמה, אם עשתה כמה מלאכות בבת אחת אי הוי לבעלה או לעצמה.

ולכאורה יש כאן מקום להקשות שהרי לעיל הבאנו מחלוקת הראשונים באשה עשירה שאינה מחויבת כלפי בעלה במלאכה אם מעשה ידיה לבעלה, וכאן ג"כ עשתה האשה מלאכות שאינה מחויבת לעשות, ולכאורה תלוי במחלוקת הראשונים הנ"ל. ולמה לא הזכירו הראשונים סוגיא זו, דמעשה ידי אשה עשירה יהי תלוי באיבעיא דסוגיין.

אולם אחרי עיון נראה שאין הענינים דומים: אפילו אם נאמר שבעשתה כמה מלאכות בבת אחת מעשה ידיה לעצמה, היינו מפני ששום אשה אינה מחויבת לעשות ב' מלאכות בבת אחת, ותקנת חכמים היתה שמעשה ידיה ממלאכה אחת יהיה לבעלה ולא משתי מלאכות בבת אחת. מה שאין כן באשה עשירה שעשתה בצמר, שזו מלאכה שבדרך כלל נשים מחויבות בהן, ורק באשה עשירה פטרו אותה ממלאכה זו. אבל ע"י פטור זה לא נפקעה הזכות של הבעל שאם עשתה מלאכת הצמר הוי לבעלה. ולאידך גיסא, לפי הצד השני של האיבעיא שבעשתה כמה מלאכות בבת אחת מעשה ידיה לבעלה, אין מזה ראי' שבאשה עשירה מעשה ידיה לבעלה, ואשה אשר לפי מעמדה מחויבת כלפי בעלה במלאכה, ולכן אפי' אם עשתה כמה מלאכות בבת אחת שאינה מחויבת בהן, מ"מ כיון שעיקר מעשה ידיה לבעלה הוי זה כטפל למעשה ידיה והוי לבעלה ושונה הדבר באשה עשירה אשר אינה מחויבת כלל כלפי בעלה במלאכה ועליה לא היתה תקנת חכמים שמעשה ידיה לבעלה, לכן אם עשתה מלאכה הוי לעצמה כיון שלא הי' שום חיוב במלאכה כלפי בעלה.

ולהלכה: הרא"ש בסוגיין הביא שרב האי פוסק דכיון דסלקא בתיקו הוי לעצמה. וכן הביא הטור בשמו באבן העזר סי' פ'.

והרי"ף והרמב"ם בפכ"א מהלכות אישות השמיטו בעיא זו, וכתב שם המגיד משנה שאפשר שהטעם שלא כתבוה מפני שהם סוברים שהאיבעיא היא אליבא דר"ע ואין הלכה כמותו. ולפי זה אליבא דהרי"ף והרמב"ם בעשתה כמה מלאכות בבת אחת הוי לבעלה. אולם כל זה בנוי על ההנחה ש"העדפה ע"י הדחק" הוי

לבעלה, וכיון שלעיל הבאנו שהב"ח ומפרשי הש"ע פוסקים שאין להוציא מהאשה
„העדפה ע"י הדחק", ממילא יוצא שאין להוציא ממנה גם העדפה שבאה מכמה מלאכות
בבת אחת. ולא עוד אלא שכאן יש לצרף גם את דעת רב האי שאעפ"י שהעדפה ע"י
הדחק לבעלה בעושה ב' וג' מלאכות בבת אחת הוי לעצמה.

ה.

מלאכות אשר אינן מוטלות על האשה ועשתה אותן לא יחד עם המלאכות
המוטלות עליה:

בתשובות מהרי"ט (ח"ב הח"מ סי' ס"ז) הסתפק באלו הנשים המפרנסות את
בעליהן בהכנסות ממסחר וכדומה אם מעשה ידיהן לבעליהן, והספק הוא מפני
שבעליהן אינם מפרנסים ולכן יהיו שייכים לאשה. או דילמא כיון שלא אמרה „איני
ניזונית ואיני עושה" שייכים לבעלה. ומשמע מדבריו דלזו היו בעליהן מפרנסים
אותן היו מעשה ידיהן שייכים לבעליהן למרות שזו הכנסה ממלאכה שאינה מחויבת
בהן. ובמשנה למלך פרק כ"א מהלכות אישות הלכה א' תמה על המהרי"ט „דהאיך
השמיט הרב דברי גדולי המחברים אשר נחלקו בזה כמ"ש הטא"ה (בסי' צ"ה)
בשם הראב"ד באלמנה שהשביחה הקרקע של היתומים, דאעפ"י שהיא נזונית מנכסי
יתומים ומעשה ידיה שלהם, השבת לעצמה, שלא אמרו מעשה ידיה שלהם אלא
במעשה ידיה הקבועים כגון טווה או אורגת, אבל במלאכה אחרת שאין דרכה
בכך לא, כיון שאין יכול לשנותה לאותה מלאכה אם עשתה הרי היא לעצמה".
וסיים שם המל"מ ש„לגבי האשה הניזונית מבעלה לא נפקא לן מידי דכשתמצא
לומר דאין זה בכלל מעשה ידיה, דין מציאה יש לשבח זה ומציאת אשה לבעלה".
ובחזון איש (סי' ק"ה אות ו) תרץ קושית המל"מ, שלא דומה מעשה ידי
אשה לבעלה למעשה ידי אלמנה ליתומים, באשה כלפי בעלה הרי גם „העדפה" הוי
שלו, ולכן מעשה ידיה ממלאכות שאינה מחויבת ג"כ הוה לבעלה, ולא דומה לאלמנה
שאין העדפתה ליתומים, ולכן מעשה ידיה ממלאכות אחרות הוה לעצמה. ובכדי
לתרץ את דברי המל"מ שלא יהי' ח"ו כטועה, צ"ל דהמל"מ סובר דגם לאלמנה
צריכים היתומים ליתן מעה כסף (וכן כתב בהפלאה בקו"א סי' פ"ד וצ"ח), ולכן גם
באלמנה „העדפה" שייכת ליתומים, ושפיר מדמה מעשה ידי אשה לבעלה למעשה
אלמנה ליתומים. והמל"מ סובר דמלאכה שאינה מחויבת לא הוי בכלל „העדפה".

אולם גם אלה החולקים על המל"מ וסוברים דהוה „העדפה", מסתבר דהויא
„העדפה שע"י הדחק", וכן הדעת נותנת שאשה אשר חוץ ממלאכת הבית עושה
מלאכות אחרות שאינה מחויבת בהן הרי זה התאמצות בשבילה, ו„העדפה שלא ע"י
הדחק" הוי רק כשעשתה בלי התאמצות וכנ"ל.

ואמנם מצינו בכתובות (ס"ו ע"א) לפי פירוש הר"ח (ראה לעיל) שיש
מקום לומר דגם מעשה ידיה ממלאכות שאינה מחויבת הוי „העדפה שלא ע"י הדחק",
אבל זהו רק כשעשתה המלאכות הללו באותו זמן שעשתה מלאכה המוטלת עליה.
אבל אם עשתה מלאכה אחרת, ולולא עשיית המלאכה ההיא לא היתה עושה מלאכה
באותה שעה, הרי זה „העדפה שע"י הדחק", ועיין בתשובת מהר"מ מינץ סי' י"ז
שג"כ כתב שמה שהאשה מרויחה משכר העבודה אצל אחרים נראה דנקרא העדפה

ע"י הדחק (אולם שם הזכיר כשמשועבדת בעבודה קשה) וגם מדברי הרשב"א שהבאנו לעיל מוכח דמה שאינה מחויבת לעשות הוי "ע"י הדחק".

ולפי המל"מ שכתב שמלאכה אחרת לא הוי בכלל מעשה ידיה צ"ל שזה שנסתפקו בכתובות (ס"ט ע"א) בעשתה ג' או ד' מלאכות אי הוה ע"י הדחק או לא, כוונת הגמ' לא בתורת העדפה של מעשה ידיה, אלא כוונת הגמ' שיהי' שייך לבעלה מחמת מציאה שלא ע"י הדחק, ומדויק מאד בגמ' שהביאה האיבעיא הוה סמוך לדין "מציאה" עיי"ש בגמ' ובתוס' ודוק'.

ולהלכה: כשאשה מרויחה מעבודה שאינה מחויבת ועשתה עבודה זו נוסף על שעות העבודה מכח המלאכה המוטלת עליה, יש כמה צדדים לומר שמעשה ידיה שלה, והוא: אם נאמר דמלאכה זו הוה העדפה או מציאה ע"י הדחק א"כ אי אפשר להוציא מיד האשה המוחזקת עפ"י מה שכתבנו שנוהגים כהב"ח לא להוציא ממנה העדפה שע"י הדחק (ואפילו אם נאמר דהוה מציאה שלא ע"י הדחק יתכן שאי אפשר להוציא ממנה מעשה ידיה, שהב"ש כתב בסי' פ"ד ס"ק א' דאליבא דרש"י כל מציאה דינה "כהעדפה ע"י הדחק" ואין מוציאין ממנה, וצ"ע).

אולם כל זה כשהאשה מוחזקת, אבל אם האשה באה לתבע מבעלה מזונותיה שוב הוה הבעל מוחזק, וכיון שיש כמה פוסקים הסוברים דכל מעשה ידיה אפילו ממלאכה אחרת לבעלה, אי אפשר להוציא ממנו מספק, וכעין זה הביא בפ"ת סי' פ' ס"ק א' דכשיש ביד האשה מעות שמחמת אמירתה, "קים לי" אין מוציאין ממנה ותובעת מזונות מהבעל, יכול הבעל לומר לה להיפך: "קים לי" שמה שיש בידך הוא שלי וצאי והתפרנסי מהמעות שבידך".

בסיומ הדברים, נסכם את זכויות הבעל במעשה ידי אשתו, לפי הסוגים שהזכרנו:

א. אשה אשר לפי אורח חייה אינה מחויבת כלפי בעלה במלאכה ועשתה מלאכה, אם ע"י כפיה מחמת חשש שלא תבא לידי זימה, ואם מרצונה הטוב, אין להוציא ממנה מספק.

ב. עשתה מלאכה אשר במהותה היא מחויבת לעשותה, ועשתה יתר מן המדה בלי התאמצות זהו הנקרא "העדפה שלא ע"י הדחק" ושייכת לבעלה אם הבעל נותן לה להוצאות קטנות.

ג. אם עשתה מלאכה המוטלת עליה במדה קבועה והיא התאמצה לעבוד גם בשעות שאין דרך הנשים לעבוד, העודף נקרא "העדפה שע"י הדחק" ומספק אין להוציא ממנה, העדפה זו.

ד. אם עשתה בבת אחת מלאכה המוטלת עליה יחד עם מלאכות שאינה מחויבת, הריוח מהמלאכות האחרות הוא לאשה מתורת ספק, וכיון שהיא מוחזקת במעשה ידיה אין להוציא ממנה מספק, וכן אם הרויחה ממלאכה אשר במהותה אינה מחויבת לעשותה, והיא עשתה מלאכה זו לא באותו זמן של עשייתה וחיובה במלאכה המוטלת עליה, אף כאן ה"ז ספק, וכיון שהיא מוחזקת במעשה ידיה אין להוציא ממנה מספק.

ה. בכל מקרה שמחזיקה במעשה ידיה מצד ספיקא דדינא אם היא תובעת מזונות מבעלה, אין להוציא ממנו מספק כיון שהוא מוחזק.